

Vergaderjaar 2024–2025

27 830

Materieelprojecten

Nr. 451

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 oktober 2024

Defensie staat voor grote uitdagingen. Er is een grootschalige oorlog in Europa en dat raakt ook Nederland. De veiligheid van Nederland, Europa en het NAVO-verdragsgebied wordt ernstig bedreigd door verschillende ontwikkelingen. Vanwege deze bedreigingen richt Defensie zich de komende jaren op hoofdtak¹. De krijgsmacht moet de juiste gevechtskracht hebben om tegenstanders af te schrikken. Hiervoor moet de krijgsmacht beschikken over robuuste gevechtseenheden met de juiste wapensystemen. Defensie investeert daarom in materieel voor de benodigde capaciteiten, waaronder *Medium Utility* Helikopters (MUH).

Een **Medium Utility** Helikopter (MUH) is een helikopter die *Special Operations Forces* (SOF)-operaties op land en boven zee kan uitvoeren. MUH's zijn essentieel voor het succes van dit type operaties vanwege hun vermogen om troepen en materieel snel en flexibel te verplaatsen, in uitdagende en steeds complexere omstandigheden.

Met het project «vervanging *Medium Utility* Helikopter» (vMUH) realiseert Defensie een nieuwe vloot van twaalf *Medium Utility* helikopters (MUH's) ter vervanging van de huidige Cougarvloot, inclusief de benodigde missie-uitrusting voor SOF-operaties. In juni 2023 is uw Kamer geïnformeerd over de gecombineerde behoeftestelling (A-fase) en de resultaten van de onderzoeksfase (B-fase) van het project (Kamerstuk 27 830, nr. 403). Met deze brief informeer ik uw Kamer over de resultaten van de verwervingsvoorbereiding (D-fase).

Behoefte

Defensie heeft de Cougar sinds de invoering in 1996 regelmatig ingezet voor een veelheid aan taken. Uit financiële overwegingen is Defensie in 2011 begonnen met het stapsgewijs buiten dienst stellen van de zeventien Cougar-helikopters. Om operationele redenen is de voorgenomen

¹ De bescherming van het eigen en bondgenootschappelijke grondgebied.

uitfasering van de Cougar deels herroepen. Er zijn nu twaalf toestellen in gebruik en vijf toestellen zijn opgenomen in de logistieke reserve.² Defensie verlengt de inzetbaarheid van de Cougar-helikopter met beperkte verbeteringen om te waarborgen dat deze helikopters inzetbaar blijven tot het einde van de levensduur in 2030. Het project «Aanpak obsolescentie Cougar-helikopters» (Kamerstuk 27 830, nr. 293 van 7 oktober 2019) loopt door tot omstreeks 2026.

Kwalitatieve behoefte

In de onderzoeksfase is gebleken dat alleen de H225M Caracal Helikopter van Airbus Helicopters voldoet aan de door Defensie gestelde eisen. Defensie schaft de Caracal-helikopter aan als nieuwe MUH om te voldoen aan de steeds complexer wordende eisen van SOF-operaties, waarvoor gespecialiseerde luchtcapaciteit cruciaal is. Defensie zet de nieuwe MUH-capaciteit namelijk primair in voor dit type operaties. De helikopter dient Nederland in staat te stellen om snel en zelfstandig een bijdrage te leveren aan conflictsituaties, met name in internationaal verband. Zo kan Nederland binnen samenwerkingsverbanden met internationale partners voorzien in deze schaarse en gespecialiseerde SOF-helikoptercapaciteit. Door te kiezen voor een onder inzet omstandigheden bewezen («*combat proven*») helikopter, verzekert Defensie zich van een betrouwbare luchtvaartcapaciteit die geschikt is voor de unieke uitdagingen van SOF-operaties. Om te voldoen aan deze behoefte dient de MUH te beschikken over SOF-specifieke missie-uitrusting.

Naast de SOF-taakstelling wil Defensie de MUH ook breed in kunnen zetten voor conventionele operaties in zowel het land- als maritieme domein. Dit omvat bijvoorbeeld humanitaire hulpverlening. Het project omvat ook een tijdelijke simulatiecapaciteit die benodigd is voor de initiële opleiding, omscholing en training van vliegend personeel gedurende de overgang naar de nieuwe helikopter. Defensie is verder voornemens om simulatoren te verwerven voor trainingen die starten wanneer zij eenmaal beschikt over de nieuwe MUH-capaciteit. De verwerving van deze permanente simulatorcapaciteit is onderdeel van het project «Simulatie SOF *Air Rotary Wing*», waarover uw Kamer naar verwachting in 2025 een A-brief ontvangt. Gezamenlijk stellen deze capaciteiten Defensie in staat om zich aan te passen aan de veranderende aard van moderne militaire missies.

Kwantitatieve behoefte

Om te voldoen aan haar behoefte, verwerft Defensie twaalf Caracal helikopters, inclusief de vereiste missie-uitrusting om SOF-operaties uit te voeren. Defensie verwerft voldoende missie-uitrustingen om negen toestellen uit te rusten. Deze uitrusting kan worden in- en uitgebouwd, waardoor Defensie altijd de beschikking heeft over negen inzetbare toestellen in de juiste configuratie.

Daarnaast verwerft Defensie simulatiecapaciteit voor opleiding, omscholing en training tijdens de operationele transitieperiode (2029–2032).

In de A/B-brief kondigde Defensie aan veertien helikopters te willen verwerven, waarmee zij twee SOF-missies gelijktijdig kan ondersteunen voor een periode van zes maanden. In de D-fase is gebleken dat hiervoor het budget niet toereikend is vanwege extra kosten voor het aanpassen

² Logistieke reserve betekent hier dat deze vijf helikopters voor reservedelen worden gebruikt voor de actieve Cougarvloot.

van de Caracal helikopter aan de eisen van Defensie voor SOF-operaties. Vanuit commercieel vertrouwelijk oogpunt, is financiële informatie opgenomen in bijgaande commercieel vertrouwelijke bijlage.

De reductie naar twaalf helikopters betekent dat één SOF-missie langdurend en mogelijk een tweede SOF-missie kortdurend kan worden ondersteund. Met deze balans tussen de minimaal benodigde configuratie en het aantal te verwerven toestellen kan effectief invulling worden gegeven aan de SOF-taakstelling, maar met een beperking in het gewenste voortzettingsvermogen.

Resultaten van de verwervingsvoorbereiding

Defensie heeft de vastgestelde projectopzet uit de A/B-fase uitgewerkt en ingevuld in de D-fase. Zoals aan uw Kamer is gemeld in de A/B-brief, heeft Defensie in de onderzoeksfase aan de hand van een uitgebreide marktverkenning meerdere helikoptertypes geselecteerd. Een belangrijk uitgangspunt hierbij was om een bewezen SOF-helikopter te verwerven, die voldoet aan de door Defensie gestelde eisen. Defensie heeft de eisen en wensen opgesteld voor de te verwerven helikopter met inbreng vanuit de Marine, Landmacht, Luchtmacht, Koninklijke Marechaussee en het *Special Operations Command* (SOCOM). Door te kiezen voor een bewezen concept, voorkomt Defensie langdurige en complexe verwervingsprocessen.

Zoals gemeld in de A/B-brief is Defensie voornemens om de Caracal *single source* aan te kopen bij de producent. Hiertoe zal het gebruikmaken van de Aanbestedingswet op Defensie- en Veiligheidsgebied (ADV artikel 2.23 onderhandelingsprocedure zonder aankondiging). Daarnaast verwerft Defensie zelf een aantal producten, die zij levert aan Airbus Helicopters voor inbouw in de Caracal. Hiertoe is Defensie voornemens enkele kleinere contracten af te sluiten. Eén hiervan betreft een contract voor de benodigde zelfbeschermingssystemen die Defensie afsluit met Elbit Systems. Airbus Helicopters integreert deze artikelen vervolgens in de helikopters. Defensie hecht waarde aan familievorming en heeft soortgelijke zelfbeschermingssystemen al in gebruik voor de Gulfstream en verwerft deze ook voor de C390 binnen het project «Vervanging tactische luchttransport capaciteit» (Kamerstuk 27 830, nr. 441 van 10 juni 2024).

Uitwerking

Personeel

Defensie beschikt ten tijde van de levering over de personele capaciteit die benodigd is voor de initiële opleiding, omscholing en training van vliegend personeel gedurende de overgang naar de Caracal. Ook beschikt Defensie over voldoende personele capaciteit om de helikopters te bemensen en te onderhouden.

Het personeel van Vliegbasis Gilze-Rijen en Vliegbasis Woensdrecht zal het onderhoud aan de Caracal uitvoeren. Voor groot onderhoud, aanpassingen, complexe klachten en technische ondersteuning van deskundigen sluit Defensie meerdere contracten af met de industrie.

Internationale samenwerking

Binnen Europa is Frankrijk de grootste gebruiker van de H225M Caracal helikopter. De Franse luchtmacht en marine gebruiken deze helikopter voor transport, speciale operaties, en zoek- en reddingsmissies. Ook

Hongarije heeft de H225M Caracal helikopter aangeschaft als onderdeel van de modernisering van haar luchtmacht.

Er bestaat een internationale gebruikersgroep van de H225M Caracal helikopter. Naast Frankrijk en Hongarije zijn onder meer Brazilië, Mexico en Singapore lid van deze internationale gebruikersgroep. Na aanschaf van de helikopters zal Nederland toetreden tot de gebruikersgroep, waarin zij voornemens is een proactieve rol te vervullen. Het basismodel van de H225M Caracal helikopter is gelijk, maar de uitvoeringen van de diverse landen verschillen vooral op het vlak van de missie-uitrusting.

Naast het gebruikersnetwerk van de Caracal, coördineert Nederland met partners binnen het internationale militaire SOF *Air* netwerk. Hierbinnen werkt Nederland onder andere samen met de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, België en Frankrijk. Hoewel deze landen ook andere systemen gebruiken, hebben zij soortgelijke taken als de Nederlandse SOF. Door samenwerking op te zoeken, kunnen landen lessen en ervaringen uitwisselen.

Interoperabiliteit en standaardisatie

SOF-operaties zijn in de regel complexe en multinationale operaties. Interoperabiliteit is van belang om onder dergelijke omstandigheden effectief samen te werken.

Omwille van deze multinationale interoperabiliteit beschikt de Caracal helikopter over communicatiemiddelen en datalinks die voldoen aan NAVO standaarden. Ook integreert Airbus Helicopters de nieuw aan te schaffen *Combat Net Radio* (CNR) uit het Foxtrot programma. Met deze radio is een beveiligde spraak- en dataverbinding met de Nederlandse (SOF-)grondeenheden mogelijk. Om op de juiste wijze invulling te geven aan het Informatie Gestuurde Optreden (IGO) ontwikkelt Airbus Helicopters in samenwerking met Nederland en Duitsland een nieuwe militaire missie computer die alle datastromen in de helikopter samenbrengt in één overzicht.

Ook is de Caracal helikopter in staat om te opereren vanaf (een aantal van) de schepen van de Koninklijke Marine, wat bijdraagt aan interoperabiliteit met de andere systemen die Defensie in gebruik heeft.

Industriële participatie

Defensie en het Ministerie van Economische Zaken (MinEZ) hebben geconsulteerd over Industriële Participatie (IP) voor dit project. Airbus Helicopters en MinEZ hebben gezamenlijk verkend in hoeverre IP een bijdrage kan leveren aan de versterking van kennis, capaciteiten en ervaring van de Nederlandse industrie op prioritaire technologiegebieden van de Defensie Industrie Strategie. Naar aanleiding daarvan heeft Airbus Helicopters een plan opgesteld en afspraken gemaakt met MinEZ om op verschillende gebieden samen te werken met de Nederlandse industrie en kennisinstellingen. Over de resultaten van het IP-beleid wordt uw Kamer tweejaarlijks geïnformeerd via de Rapportage IP-beleid.

Innovatie

SOF-operaties hebben een inherent innovatief karakter. Met de Caracal helikopter wordt de derde dimensie voor deze operaties ontsloten, waarmee voor de krijgsmacht en onze partners waardevolle nieuwe handelingsopties ontstaan. Daarnaast beschikt de Caracal over een aantal

innovatieve systemen, waaronder de CNR radio en de militaire missie computer.

In de behoeftestelling heeft Defensie een aantal eisen gesteld met een innovatief karakter. Een voorbeeld hiervan is *Helicopter Air tot Air Refueling* (HAAR). Deze capaciteit zorgt ervoor dat helikopters in de lucht kunnen worden bijgetankt. Deze capaciteit is nieuw voor Nederland en vergroot de mogelijkheden van het optreden met de Caracal helikopter omdat het meer handelingsopties in de planning en uitvoering van SOF-operaties geeft. Doordat de Caracal helikopter commercieel wordt aangeschaft en niet via *Foreign Military Sales* (FMS), biedt zowel de contractvorm als het platform mogelijkheden om innovatieve oplossingen snel door te voeren. De Embraer C-390M kan technisch geschikt worden gemaakt om in deze HAAR capaciteit te ondersteunen.

Duurzaamheid

Defensie streeft naar een gebruik van gemiddeld 30 procent aan biobrandstoffen in 2030 voor Defensiematerieel. De Caracal voldoet aan deze eis. Defensie houdt oog voor technologische ontwikkelingen die het percentage aan biobrandstof in de toekomst kunnen maximaliseren.

De Caracal is een doorontwikkelde versie van de Cougar met soortgelijke motoren en een rotorsysteem met vijf in plaats van vier rotorbladen. De geluidscontour is nagenoeg gelijk aan die van de Cougar. Door binnen dit project gebruik te maken van hoogwaardige simulatie kan significant meer worden getraind, terwijl de emissie en geluidsbelasting gelijk blijven. Het geplande aantal trainingsuren op de simulator zal toenemen van 700 uur voor de Cougar naar 2000 tot 3.000 uur voor de Caracal. De verwachting is dat veel van de inzet van deze helikopters voor SOF-trainingen en -operaties in het buitenland zal plaatsvinden. Defensie zal de totale geluidsbelasting inpassen in de beschikbare geluidsruimte. Defensie houdt de omgeving van de vliegbasis Gilze-Rijen op de hoogte over de vervanging van de Cougar.

Gerelateerde projecten

Dit project heeft een relatie met een aantal andere projecten dat momenteel loopt binnen Defensie:

- Met het project «Aanpak obsolescentie Cougar-helikopters (Kamerstuk 27 830, nr. 293) verlengt Defensie de levensduur van de Cougar-helikopters totdat deze vanaf 2030 worden vervangen door de Caracal;
- Andere delen van het programma «SOF Air Rotary Wing» voorzien in de personele en materiële behoeften, benodigde infrastructuur en de uiteindelijk te kiezen simulatiecapaciteit. De te verwerven simulatiecapaciteit is een separaat project. Ik informeer uw Kamer naar verwachting in 2025 met een A-brief over dit project;
- Het programma Foxtrot realiseert de modernisering en vervanging van tactische communicatiemiddelen en de daaraan verbonden IT-infrastructuur en maakt daarmee IGO mogelijk.

Vastgoed

De bestaande infrastructuur behoeft geen wezenlijke aanpassing voor de nieuwe helikopters. De beoogde tijdelijke simulatiecapaciteit betreft de inhuur van uren op een niet-defensielocatie en heeft daarmee geen impact op de infrastructuur. Andere onderdelen van het programma, zoals de uitbreiding van het squadrongebouw en maatregelen voor de operationele veiligheid, zullen wel impact hebben op de infrastructuur.

Uw Kamer wordt hier naar verwachting begin 2025 over geïnformeerd met een A-brief.

Doeltreffendheid en doelmatigheid

Met de uitvoering van dit project geeft Defensie, onder verwijzing naar art. 3.1 van de Comptabiliteitswet 2016, invulling aan doeltreffendheid en doelmatigheid.

- Doeltreffendheid: de vervanging van de MUH voorziet in een capaciteitsvernieuwing waarmee Defensie een voor SOF-operaties geschikte MUH aanschaft, die speciale operaties op land en op zee kan uitvoeren. Deze helikoptercapaciteit draagt bij aan de handelingsperspectieven van de Nederlandse *Special Forces*, waardoor Nederland zowel in internationaal verband als zelfstandig meer inzetmogelijkheden creëert.
- Doelmatigheid: door te kiezen voor een bewezen, betrouwbaar en breed inzetbaar helikopterplatform en missie-uitrusting kan Defensie de benodigde capaciteiten efficiënt verkrijgen en onderhouden, met een minimaal risico op kostbare uitval of operationele beperkingen. Hierdoor kan Defensie haar conventionele taken uitvoeren.

Risico's

Defensie heeft voor het project een risicobeoordeling gemaakt en beheersmaatregelen getroffen. Een risicoreservering maakt deel uit van het projectbudget. Er bestaat een risico dat de gewenste levertijden niet haalbaar zijn door vertraging in de productie van de toestellen. Dit risico wordt gemitigeerd door contractuele afspraken met Airbus Helicopters over een boeteregeling bij vertraging. In het uiterste geval verlengt Defensie het huidige opereren van de Cougar door additionele reserve-delen aan te schaffen en lopende onderhoudscontracten te verlengen. Een ander risico betreft de inbouw en integratie van radio's en missie-uitrusting in de helikopters. Om de mate van integratie van deze onderdelen te waarborgen, heeft Defensie dit als eis opgenomen richting Airbus Helicopters en stemt Defensie regelmatig af met de producent.

Daarnaast schaft Defensie een aantal *Government Furnished Equipment* (GFE) artikelen aan. Er bestaat een risico dat deze niet tijdig beschikbaar zijn, waardoor het operationele gebruik van de Caracal wordt beperkt. Een aantal van deze artikelen zijn al in gebruik bij Defensie. Daarmee bestelt Defensie van deze artikelen «meer van hetzelfde» waardoor dit risico kleiner wordt. Ook heeft Defensie reeds verwervingsvoorbereidingen getroffen om de artikelen tijdig te kunnen bestellen.

Financiële aspecten

Het totale investeringsbudget van het project vMUH valt in de DMP-bandbreedte € 1 tot 2,5 miljard, inclusief risicoreservering (prijsspeel 2024). Dit budget komt ten laste van het investeringsbudget van Defensie. Het verschil in exploitatiekosten is beperkt en komt ten laste van het projectbudget. De bijgaande commercieel vertrouwelijke bijlage bevat nadere financiële informatie.

Planning

De eerste H225M Caracal helikopters worden naar verwachting vanaf begin 2030 geleverd. Begin 2032 zullen alle twaalf helikopters zijn geleverd. Deze planning wijkt af van de planning uit de A/B-brief. De belangrijkste redenen hiervoor zijn de technische complexiteit van

integratie van de grote hoeveelheid missie-uitrusting en de grote druk op de productielijnen van de Caracal vanwege internationale orders.

De helikopters moeten na levering voor een periode van 30 jaar operationeel relevant blijven. Om dit te waarborgen, is Defensie voornemens om zowel *block upgrades* als een *Midlife Update* (MLU) door te voeren. De inhoud hiervan is afhankelijk van technologische ontwikkelingen en veranderingen van het dreigingsbeeld.

Vooruitblik

Met deze D-brief rondt Defensie de verwervingsvoorbereidingsfase af. Om mogelijke prijsstijging en vertragingen in het leverschema te voorkomen, is Defensie voornemens de overeenkomst uiterlijk in november 2024 te ondertekenen. Ik verzoek uw Kamer daarom deze D-brief zo spoedig mogelijk te behandelen.

Na behandeling van de D-brief wordt uw Kamer geïnformeerd over de voortgang van dit project via de begroting van het Defensiematerieelbegrotingsfonds (DMF), het jaarverslag en het Defensie-projectenoverzicht (DPO).

De Staatssecretaris van Defensie,
G.P. Tuinman